

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Caput IX. De consuetudine & præscriptione, quibus alieno Parocho vel
Clerico decimæ prædiales acquiruntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

Explorati iuris est, decimas, id est, ius decimandi ad Parochum loci, ubi prædialia sunt, spectare, quod ad prædialia decimas attinet, c. 2, *De restitut. spoliat. in 6. cap. Cum contingat 29, cum c. seq. Et c. Quoniam 13, ho. tit.* Sin personales, ad Ecclesiam, in qua debitor Sacramenta Ecclesiastica percipit, licet alibi lucrum obtigerit, cap. *Ad Apostolica 20, eod. Et cap. fin. De parochiis.*

Quod sit, ut Parochus loci contra quemlibet possessorem iuris decimandi, etiam Episcopum, habeat intentionem suam fundatam: ita quod non teneatur probare, quo titulo ius decimandi ad se pertineat, cum id ex Canonum præscripto habeat, que madmodum rectè tradit Rebuffus in *tract. de Decimis quest. 7, numer. 4, Et 5, per text. in c.*

A nobis 24, Et ibi Butr. num. 4, hoc tit. Et iuris. iam antè citatis.

Ad eò ut, si proprià auctoritate Parochus loci possessionem iuris decimandi alteri interverterit, sive, ut vulgò loquimur, spoliaverit, decimas ipse percipiendo, non antè ad restitutionem teneatur, quàm spoliatus probaverit legitimum titulum possessionis suæ, d. c. 2, *De restit. spoliat. in 6* quod latius inf. c. 16. persequimur.

Legitimus verò titulus hîc est in alieno Clerico, hoc est, qui non est Parochus loci (nam de laicis possessoribus decimarum separatim agimus inf. c. 12,) vel consuetudo, vel præscriptio, vel privilegium, vel compromissum, vel transactio. De quibus iam distinctum dispiciamus.

CAPUT IX.

De consuetudine & præscriptione, quibus alieno Parochò vel Clerico decimæ prædialia acquiruntur.

SUMMARIA.

1. Consuetudo à præscriptione in quo distat.
2. Possessio & quasi possessio quarum rerum sit.
3. Consuetudine rectè acquiri ius decimandi.
4. Dummodo ea rationabilis sit & præscripta; & qualis.
5. Item præscriptio.
6. Cap. 1. De præscript. in 6. refertur & explicatur.
7. Titulus in præscribente quando requiratur.
8. Argumenta contra huiusmodi præscriptionem.
9. Incorporalis rei etiam præscriptio datur.
10. In decimis præscribendus una præscriptio sufficit.
11. Præscribens alienas decimas an sit in præsumpta mala fide.
12. Intellectus l. Si quis diuturno D. Si servitus vindic.
13. Doctorum interpretatio rejicitur.
14. Item Covarruvia.
15. Auctoris sententia.
16. Immemoralis præscriptio quomodo probetur.
17. Memoriam rei extare in factis antiqui qualiter probetur.
18. An & per instrumentum?

quibus 32. D. de legib. Et §. ex non scripto Inst. De iure nuncur veluti in proposito argumento, si subditi alicuius parochiæ præstent alteri Clerico decimas, Parochò id dissimulante vel tacente. Præscriptio verò, quando alicui personæ, vel etiam pluribus coniunctim per possessionem vel quasi, legitimi temporis ius aliquod acquiritur, sicut liquet ex tit. Decretal. De præscriptionibus Et tit. Cod. De præscript. longi temp. cum aliquot seqq. Quamvis & interdum præscriptio pro consuetudine accipiatur, ut in cap. fin. De præscript. cum similibus de quibus latius Franc. Balbus in tract. de præscript. in prima parte princ. quest. 10, Petr. Rebuff. tract. de Decimis quest. 12, nu. 45. Et Covarr. in cap. Possessor p. 2, §. 3, numer. 2, De R. l. in 6.

Dixi, per possessionem, vel quasi, ut utramque possessionem tam rerum incorporalium quàm corporalium complecterer. Siquidem possessio propriè est rerum corporalium, l. Sequitur 4. §. si viam 27, D. De usucap. Et l. 3, in pr. D. De acquir. vel amit. poss. Quasi possessio, rerum incorporalium. Quamvis & iure usurpatum sit, ut & res incorporales simpliciter possideri dicantur, c. Ad auves 6, De præscript. Et c. 1, eod. tit. in 6, Quare & nos in hoc tractatu utimur interdum verbo possessionis etiam in rebus incorporalibus.

Quod igitur consuetudine ius decimandi, parochiali Ecclesiæ ex præscripto sacrorum Canonum competens, alteri Ecclesiæ acquiratur,

Kk pro-

Consuetudo à præscriptione in eo distat, quòd illa consensu hominum tacito inducatur, & sic in communi ius constituit, l. De

probat textus in cap. Cum sint homines 18, & c. Ad Apostolica 20, hoc tit. Et ratio est, quia consuetudo derogat juri communi, & ut. De consuet. & consequenter jus alteri Ecclesie competens in aliam Ecclesiam transfundit, & Cum dilectus 8, d. iii. De consuet. Nec enim ex necessitate juris est, ut praeis Parocho loci praeiales decimae solvantur; cum sufficiat eas solvi Deo, in signum universalis domini, in usum scilicet Clericorum quorumcumque, qui consuetudine aut alio iusto titulo nituntur. cap. Tu nobis 26, hoc tit.

4. Dum tamen haec consuetudo (ut & aliae locorum consuetudines) rationabilis sit, & legitimè praescripta, d. cap. uti qua & alia pleraque jure Canonico sancita: & pè & regulariter tolluntur d. c. ult. sup. De consuet.

Sed magnae quaestio est (ut & obiter hoc inferam) quae dicatur consuetudo rationabilis, quaeve legitimè praescripta: Auxit de utroque inquirunt. Dd. ut videre est apud Panorm. in d. c. ult. & Menoch de arbitrar. jud. qu. casu 82. cum seq. & alios, quos hic consulto omitto. Sed praeter verior nobis sententia videtur ejusdem Panorm. qui secutus Hostiensem, & Joan. Andream, existimat rationabilem consuetudinem certo jure definitam non esse, sed pendere ex a estimatione judicis, cuius est considerare, an consuetudinis huius bonus sit, an reprobus; an iustae sive iniustae rationi innitatur. Quam & sententiam communi calculo recepram attestatur And. Gail. lib. 1, Observ. 31, num. 12. Et confirmatur ex vulgata juris sententia, quae ea, quae à jure definita non sunt, censentur relicta arbitrio judicis, per text. in l. 1, in fine. De jure delib. in l. 1, §. expilatores. D. De effect. rib. in c. fin. De transact. & cap. De causis. 4, in fine. De offic. & potest. jud. de eg. Quare & idem retinendum est in consuetudine, quando praescripta dici possit, ut similiter id ad arbitrium judicis redigatur, ob eandem rationem, quod scilicet id non sit definitum jure certo. Iudex igitur circumspexit in exploranda consuetudine, utrum ea rationabilis & legitimè praescripta sit, dispicere id & aestimare debet. Ut & praescribit Alexandri Imp. Constitutio in l. c. Quae sit longa consuet. cuius verba hic subjicere libet: Praes provinciae, probatus ite, quae in oppido frequenter in eodem controversiarum genere servata sunt, causa cognita statuet. Nam & consuetudo praecedens & ratio, quae consuetudinem iussit, custodienda est. Et ne quid contra longam consuetudinem fiat, ad sollicitudinem revocabit Praes provinciae. Quare consuetudo, an ra-

tionabilis & legitimè praescripta sit, pendet à cognitione & a estimatione judicis. Praescripta, inquam, id est, sufficienti consensu populi introducta. Unde hujus verbi praescripta alia significatio est in praesenti argumento, quam sub titulis Decretal. De praescript. & c. De praescript. longi temp. cum similib. quibus res, tunc praeter praedicatur, quando per continuationem possessionis temporis a jure defuiti, alteri jus acquisitum vel ablatum est.

Ceterum proprius ad rem regrediendo, ex praedictis liquet, consuetudinem valere, ut decimae unius Ecclesiae alteri Ecclesiae sita pendatur, d. cap. Ad Apostolica 20, hoc tit. & ibid. Panorm. Covarr. Variar. resolut. cap. 17, num. 8. vers. tertio deducitur.

Idem & praescriptione fieri posse comprobatur textus in c. Ad aures 6, De praescript. cuius verba placeat & hic adscribere: Ad aures nostras peruenit, duas Ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius parochia 40. annis possedit & infra Tua fraternitati tenore praesentium innotescat, quod de jure melior est conditio possidentis; qui quadragenalis praescriptio omnem praesens actionem excludit. Dummodo haec quadragenalis praescriptio & bonae fidei sit & cum titulo, aut sit titulus desit, immemorialis, hoc est, ejus temporis, cuius possessionis initium memoria non existit. Quod hic suppleendum est, ex Bonifacii VIII. rescripto in c. 1, De praescript. in 6, Cujus verba lubet etiam hic adscribere, eo quod Dd. nostri inde eruant regulam quandam generalem, quae & ad alios casus producitur.

Igitur verba d. cap. 1 ita habent: Episcopum, qui Ecclesias & decimas, quas ab eo repetit, proponit (licet in tua sint constituta dioecesi) se legitimè praescripisse, allegare oportet (cum jus commune contra ipsum faciat) hujusmodi praescriptionis titulum & probare. Nam licet ei, qui rem praescribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum praesumptio non habeatur, sufficiat bona fides; ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur praesumptio contrarium, bona fides non sufficit; sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat praescribendi: nisi tamen temporis allegetur praescriptio, cuius contrarii memoria non existat. Haec tenus textus, sed ejus facti speciem plenius inspiciamus. Erant duo Episcopi diversarum dioecesium, quorum unus in alterius dioecesi possidebat Ecclesias & decimas, quas cum alter repereret tamquam ad suam dioecesi spectantes, ex can. Omnes basilicae xvi. quaest. 7. can. 1, cum trib. can. seqq. x. quaest. 1. can. 1. §. has. verò decimas d. quaest. 7, alter excipiendo ita occur-

occurrit, quod eas legitime præscripserit. Unde de hac re consultus Pontifex rescribit, eum præter præscriptionem allegare & probare oportere præscriptiois titulum; hancque generalem rationem subiicit, quod quamvis in præscriptione rei Ecclesiasticæ sufficiat bona fides, tamen ubi jus commune vel præsumptio refragatur præscripti, necessariam esse & tituli probationem, aut saltem immemorabilem præscriptionem.

7 Ex qua ratione Doctores nostri hanc regulam generalem faciunt, quod, ubi jus commune, vel præsumptio est contra præscriptorem, requiratur necessarius titulus possessionis in præscribente; aliàs opus esse immemorabili præscriptione. *Gloss Gemin. & Francus in d. cap. 1. Joan. And. in summano ejusdem c. 1. Panorm. in c. De quarta De præscript. Dyn. in c. Possessor nōm. 27. Deregulariū in 6. Covarr. d. lib. 1. Variar. resolut. cap. 17. numer. 7. Balbus in tract. de præscript. in 2. parte 3. princ. qu. 6. num. 10.*

3 Ceterum huic præscriptioni juris decimandi etiam potissimum refragari videntur. Primum est, cum hoc jus decimandi incorporale sit, possideri non potest, d. l. Sequitur 4. §. si viam D. De usucap. & l. Servitutes 4. D. De servit. At verò sine possessione non procedit præscriptio, c. 3. de R. l. in 6. & l. Sine possessione 2. §. D. De usucap. Secundum est, quod in præstationibus annuis, vel alterius certi temporis, tot sint præscriptiones, quot sunt anni sive tempora decursa, l. Cum notissimi 6. §. in iis etiam C. De præscript. 20. vel 40. annorum. Textum huius §. suis verbis subjiciamus: In iis etiam promissionibus, legatis, vel aliis obligationibus, quæ dationem per singulos annos vel menses, vel aliquod singulare tempus continent, tempora memoratarum præsumptionem 30. vel 40. annorum non ab exordio talis obligationis, sed ab initio cuiusque anni vel mensis, vel alterius singularis temporis, computari manifestum est. Quare ex hoc §. inferri videtur, quod in decimis prædialibus, quæ plerumque annuæ sunt, aut certi alterius temporis, non currat una præscriptio, sed separatim ejusque anni vel temporis, quo decimæ solvi debent. Tertium argumentum est, quod in omni præscriptione abesse debet mala fides, id est, conscientia mala, quæ possessor putat alienam rem non esse suam, cap. suo. de præscript. At qui possidet alienas decimas in mala fide est, quia contra ius possidet, quo Parocho loci debentur decimæ, ut supra c. 8. comprobavimus. Esse autem in mala fide eum, qui contra ius possidet, probat iuris regula in c. Qui contra de R. l. in 6. & text. in l. Quemadmodum 7. in fi.

ne C. de agric. & censuris lib. 11. Cui consequens est, Clericum decimas alienas possidentem, non posse eas præscribere, obstante malâ fide ipsius.

Quibus tamen nihil impediens, inconclusa manet hæc juris conclusio, quod decimæ per præscriptionem alteri Ecclesiæ rectè acquirantur, per text. in d. cap. Ad aures, & in d. cap. 1. De præscript. in 6.

Nec obstat primum argumentum; quia licet rei incorporalis aulla sit possessio propria, utpote quæ tantummodò est rei corporalis, l. in fine princ. D. De acquir. vel amit. possess. attamen cum rei incorporalis quasi possessio detur, cap. Querelam 24. De elect. & cap. 3. De causa possess. & propriet. receptum quoque à jure est, ut & res incorporalis præscribi possit, l. 1. & l. 2. C. De servit. & l. Si quis dicitur 10. D. Si servit. vindic. Ut hinc & jus decimandi licet incorporale, rectè quoque præscribi dicatur, d. cap. Ad aures, & d. cap. 1. De præscript. in 6.

Quoad secundum argumentum, illud quidem majoris momenti videtur primâ fronte; nihilo minus facillè tollitur, si dicamus in decimis præscribendis diversum esse, quàm in aliis præstationibus annuis, vel alterius certi temporis. Quia præstatio decimarum non venit ex contractu vel ultima voluntate, de qua loquitur d. §. in iis etiam: sed ex dispositione sacerorum Canonum, à quibus in modum regulæ statutum est, ut ex omnibus fructibus & obventionibus decimæ solverentur, ut sup. cap. 1. latè deductum est. Quæ regula, cum & una sit, unamque & simplicem obligationem inducens, factum quoque est, ut & sufficeret contra decimas una præscriptio, per d. cap. Ad aures, & d. cap. 1. in 6. ex sententia Baldi in d. c. De quarta 4. num. 5. De præscript.

Quod ad tertium attinet de mala fide, verum est quidem, malam fidem præsumi, ubi quis contra jus agit, si credat eum, à quo habet decimas, illas possidisse, vel ex privilegio, vel ex consuetudine loci, vel ex præscriptiore, vel ex donatione, vel ex transactione, sive compromisso, ut hic & c. seq. latius dicitur, & sic transferendi in se decimas potestatem habuisse. Quemadmodum de emptore dicitur, in l. Bone fidei 109. D. De V. S. qui emptor bonæ fidei ex eo censetur, quod ignoraverit rem, quam emit, alienam fuisse, aut putaverit, eum, qui vendidit, jus vendendi habuisse, puta, procuratorem vel tutorem. Siquidem hic error, cum facti sit, malam fidem non inducit, atque idcirco non impedit præscriptionem, l. Juris ignorantia 4. D. De juris & facti ignor. At solus juris

error impedit prescriptionem, l. Numquam 31. in princ. D. De usucap. Et d. l. Iuris ignorantia: veluti si putem rem me posse emere à pupillo sine auctoritate tutoris, l. 2. §. si à pupillo D. Pro emptore; vel rem Ecclesiæ Cathedralis, sine Capituli consensu & approbatione, can. Sine exceptione xxi. quast. 2. Utroque enim casu error juris officit prescriptioni, d. l. Iuris ignorantia Et d. l. Numquam. Quâ ratione si putem me posse recipere decimas à laico, sine assensu Episcopi, similiter juris error est, quia pugnat cum c. Cum Apostolica 7. in fine De his qua fiunt à Pralat. & consequenter idem error obfistit prescriptioni. Cæterum si quis puret Clericum, à quo decimæ ad se devenerunt, verum ius decimandi habuisse ex aliquo iusto titulo, cum reverà non habuerit, error hic, cum in facto consistat, præscribenti nihil obest. Aliter in errore juris, quia in eo pari passu ambulat, scire & scire debere. Quippe quilibet scire tenetur leges, ubi quid acturus est, l. Leges sacratissima 9. C. De legib. aut saltem peritos legum consulere, l. in bonorum possessionibus 10. D. De bonor. possess. Quid si non fecerit, ignorantiam affectasse censetur, adeoque pro supino & crasso ignorante habetur, qui scienti assimilatur, c. 1. in fine De ordinat. ab Episc. qui veniunt, Episcopatus.

Itaque in decimis parochialis Ecclesiæ præscribendis requiritur titulus, unà cum possessione 40. annorum, aut sine titulo immemorialis possessio, juxta d. cap. 1. De præscript. in 6.

12 Cui rursus objicitur textus in l. Si quis diuturno 10. D. Si serv. vindic. Si quis diuturno usu, inquit Ulpianus, Et longà qu. si possessione jus aqua ducenda nata sit, non ei necesse est docere de jure, quo aqua constituta est (veluti ex legato, vel alio modo) sed utilem habet actionem, ut ostendat per annos forè tot usum se, non vi, non clam, non precario possedisse. Per voculam tot intellige decem annos inter præsentibus, & viginti inter absentes, exemplo rerum immobilium, l. 2. C. De servit. Et aqua; juncto tit. Inst. de usucap. Hic igitur videmus, servitutem aquæ longo tempore acquiri absque titulo; cum tamen juris præsumptio advesetur præscribenti, quâ omnis res in dubio libera & immunis à servitute præsumitur, l. Alius 8. cum l. seq. C. De servit. Et aqua. Quæ implacabilis videtur esse antinomia.

13 Conantur autem Dd. hunc obicem ita tollere, quod in servitute per prescriptionem acquirenda agatur de levi præjudicio, ideoque titulus in ea non sit necessarius. Secus in iis, quæ sunt majoris momenti, ut sunt decimæ, iurisdictio, alia-

que huiusmodi, quæ ob sui momentum titulum requirunt. Ubi enim maius periculum vertitur, ibi plenius consultur, cap. Vbi periculum in princ. de elect. in 6. Et l. 1. §. sed etsi quis D. De Carbon. edicto. Verum hæc conciliatio displicet Dd. Covarr. lib. 1. Variar. resolut. cap. 17. num. 7. ubi latè hanc rem persequitur, & tandem prædictam conciliationem hæc ratione refellit, quod interdum talis servitus esse possit, quæ gravissima incommoda adferat prædio servienti; veluti in servitute via, vel aquæ ductus, si ea per medium fundum constituta sit, item in iure pascendi, si id totum agrum occupet. Unde malè Dd. autumant, divè. sum idcirco esse in servitutibus, quod hæc levis momenti sint.

Quare ipse Covarr. hæc difficultatem aliter submovet; adhibita distinctione inter eum, qui iure communi resistente rem possidet, & eum, qui non verante iure possidet: ut priore casu titulus necessarius sit, iuxta c. 1. De præscript. lib. 6. Et ca. 2. De restit. spoliat. eod. lib. Posteriori minimè, ut in d. l. Si quis diuturno. Verum nec hæc conciliatio meo iudicio subsistit. Nam textus d. c. 1. titulum requirit, non solum, ubi præsumptio iuris communis, sed vel alias præsumptio militat contra præscribentem, ut in specie c. Si diligenti 17. De præscript.

Ut autem hæc controversia sedetur, puto in acquirenda servitute duo animadvertenda esse; unum, an servitus constituta sit per dominum prædii servientis, alterum, an per alium, qui dominus prædii non est. Ut priori casu opus non sit aliquo titulo in præscribenda servitute, sed sufficiat scientia domini, alium in possessione rei suæ esse, iuxta d. l. Si quis diuturno, Et l. 1. Et l. 2. C. De servit. Et aqua. Nam si præterea titulus requireretur, frustra contenderetur de præscriptione, cum per ipsum titulum iam antè servitus constituta fuisset, §. si quis velit Inst. de servit. prædior. Accedente tamen patientiâ domini, quæ loco traditionis est in servitutibus, l. Si ego emi 13. §. 1. D. De Public. in rem act. Et l. 1. in fine D. De servit. rustic. prædior. Quod & denotant in d. l. Si quis diuturno Et d. l. 1. C. De servit. verba non vi, non clam, non precario. At per alium non dominum constituta servitus exigit titulum, ut ipsi domino prædii noceat præscriptio, sicut ex Castrensi rectè tradit Balbus in tract. de præscript. in 2. part. 4. princ. quæst. 1. numer. 4. per textum in d. l. Si ego emi. Atque hoc sensu in decimis accipiendus videtur textus in d.

c. 1. De *prescript. in 6.* quoddam scilicet Episcopus, qui prescriptione se tueri nitebatur, nullo titulo possederit Ecclesias & decimas, sed potius presumatur eas propria auctoritate occupasse. Ut igitur hæc presumptio cessaret, necessarius erat ei titulus, quo eas acciperet & possederit. Quæ sententia est d. c. 1. Est enim vis ea immemorialis prescriptionis, quoddam instar tituli sit legitime constituti, *l. Hoc iure §. ductus aqua D. De aqua quot. & est. privilegioque æquiparetur, c. Super quibusdam §. præterea De verb. signif.*

16 Sed quæ situm memini, quomodo probetur immemorialis prescriptio. Nec enim sufficit in immemoriali prescriptioe testes asserere, possessorum tanto tempore rem possedisse, quoddam ejus initii memoria non existat, nisi etiam addat causam scientiæ suæ, *l. 3. C. De testib. Respondet Glos. in d. c. 1. De prescript. in 6.* hanc causam necesse esse ut reddant testes, se non meminisse, quoddam alius præter possessorem rem unquam possederit, idemque à majoribus suis se accepisse. Quam Glos. communi calculo approbatam esse tradit Balb. in d. tract. de prescript. in 2, part. 3, p. princ. q. 6, num. 24. Addit Covar. in c. Possessor in 2, Relect. §. 3, num. 7, De R. I. in 6, ut & idem testes testificentur hujusmodi quoque esse famam publicam & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent. Item addit ex Lapo, ut testes ejus ætatis sint, quod possint reminisci eorum, quæ ante 40, annos acciderunt. Ut hinc communiter tradant Dd. teste Myns. cent. 1, Obs. 30, ad probandum tempus immemoriale hæc sequentia requiri. Primum, quod testes sint ad minus 54, annorum, & de 40 annis testificentur. Secundum, quod testes necessarii dicant, communem opinionem esse, quod de contrariio usu non extet memoria. Tertium, quod testes ita semper viderint & audierint à suis majoribus. Quattum, quod numquam fuerit observatum contrarium. Quæ licet temerè respicienda non sint, tamen non omnia jure comprobantur. Quare soleo ego in hac re accersere textum singularem in *l. Si arbiter 2, vers. sed cum D. De probat.* qui memoriam rei non extare his verbis expressè decidit, *Cum omnium hæc est opinio, nec audivisse, nec vidisse, cum id opus fieret, nec ex eis audisse, qui vidissent aut audissent, & hoc insimulè similiter sursum versus accidisset, tum memoriam operis facti non extare.* Vult igitur hic text. ad probandum immemoriale tempus, ut testes deponant, opinionem esse omnium, hoc est, communem ejus loci, in quo quæritur, (nec enim

omnes & singuli solent aliorum facta observare, *l. 2, in fine D. De juris & facti ignor.*) rei initium non extare, neque ex aliis, cum quibus vixerint, audisse, qui vidissent & audissent à majoribus suis in infinitum: puta, à parentibus, avibus, proavis, &c. tum suis, tum alienis. Ut tamen & arbitrium siue æstimatio judicis hac in re quoque concurrat, *l. 3, §. ideoque D. De testib.* Quocirca decimarum prescriptioem eam immemorialem rectè dixerimus, quarum initium nullum visu vel auditu adferri potest ex depositionibus testium. Et contra verdè eam non esse immemorialem, si diversum constiterit ex testificatione testium, *Glos. in d. c. 1. De prescript. in 6, & rectè probat argumentum à contrariio sensu.*

Quibus certè consequens est, quod in factis antiquis memoriam rei extare rectè probetur per testimonia de auditu alieno, ut in d. *vers. sed cum, & in l. 2, §. idem Labeo 8, D. De aqua pluvia arc.* ubi ita textus: *Idem Labeo ait. Æm quæritur, an memoria extet facti opere, non diem & consulom ad liquidum exquirendum, sed sufficere si quis sciat factum. hoc est, si factum esse non ambigatur: nec utique necesse est superesse, qui meminerint, verum etiam si qui audierint eos, qui memoriam tenuerint.* Quod loco & Bartolus notat, ad ad probandum, memoriam extare, sufficere testimonium de auditu alieno: quippe in antiquis necessitas confugere nos cogit ad auditum alienum.

Ex quibus quoque patet, graviter hallucinari eos, qui immemorialem prescriptioem centum annis definiunt, quos & referat Dd. Covarr. in d. c. Possessor §. 3, num. 8, *vers. hinc factum esse, apud quem id persequere.*

Poriò & illud quæ situm est (ut hoc argumentum de immemoriali prescriptioe absolvamus) an per instrumentum, memoriam rei extare, probari possit? Fingamus, Titium Clericum in parochia sui Parochi, vel alterius, decimas hæcenus collegisse ultra centum & amplius annos; tandem Parochum loci reperisse instrumentum, quo initium possessionis Titii doceri potest: quæ situm est, an ex hujusmodi instrumento rectè probetur initium possessionis Titii in percipiendis decimis, ita quod Titius allegare non possit immemorialem prescriptioem? Quod putat Joan. Andreæ in d. c. 1, in fine *De prescript. in 6, quem & refert additio Glassii ibid. similiter & Phil. Francus num. 15, & Balbus in tract. de prescript. in 2, part. 3, princip. q. 6, n. 25, qui Joan. Andr. tacitè sequi videntur. Et quidem rectè; si enim memo-*

nam rei extare legitime probatur per testimonia & auditus alieni, uti constat ex d. S. Idem Labeo, cur non æquè ex instrumento, quod à jure æquiparatur testibus etiam de facto suo testificantibus? l. In exercendis 15, C. De fide instrum. Etenim memoria rei non tantum in mentibus hominum residet, sed & in scripto, quod memorie conservandæ causa confici solet, l. 10, l. 13, & fin. C. De proximis sacror scrip lib. 12. Quare ubi ex instrumento, vel ex alia scriptura, legitime constat de initio rei cœptæ, profectò dici non potest, eam esse imme-

morialem, sive ejus præscriptionem esse immemorialem, cum de initio ejus jam constet per scripturam. Atque hanc sententiam, quod initium possessionis rectè probetur ex instrumento, & ideo non occurrere immemorialem præscriptionem, nuper, cum ex facto incidisset, Collegium Juridicum Ingolstadiense in respondendo, comprobavit in causa decimarum possessarum à quodam Monasterio per 150. annos & amplius; quàm & confirmare videtur Covarr. d. m. 8, in fine.

CAPVT X.

De privilegio, donatione, compromisso, transactione & permutatione, quibus alteri Ecclesiæ decimæ acquiruntur.

SUMMARI A.

1. Decima unius Ecclesiæ rectè transferuntur in aliam Ecclesiam auctoritate Summi Pontificis.
2. An & per donationem?
3. An per viam compromissi?
4. Acquiritur & jus decimandi per transactionem.
5. Et per permutationem.

Superiori Cap. differuimus de consuetudine & præscriptione, quibus decimæ acquiruntur alteri Ecclesiæ; nunc subsequenter dispiciamus, an idem fieri possit privilegio S. Pontificis. Item an per viam compromissi, donationis, transactionis, vel permutationis.

De privilegio S. Pont. ambigere non convenit; cum apud omnes in confesso sit, omnes Ecclesias, omniaque bona & jura Ecclesiastica consistere in potestate S. Pont. c. 2, in princ. De præben. in 6, c. Antiqua 21, in princ. De privileg. can. 1 & 2, dist. 22, atque ideo jus decimandi unius Ecclesiæ competens, posse ejusdem auctoritate in aliam Ecclesiam vel personam transferri, c. Accedentibus 15 h. tit. & c. 2, eod. in 6, Idque docemur & exemplo decimarum in feudum concessarum ante Concil. Lateranense, de quib. infra à cap. 13.

De donatione extat textus c. Cum Apostolica 7, De his, quæ fiunt à Prælat. quo permittitur laico, possidenti decimas jure feudante Concilio Lateranense, donare eas Ecclesiæ, cui voluerit, præsertim religioso conventui, sed interveniente Episcopi consensu. Idem probat textus in can. ult. vers. quannobrem xvi. q. 1. in laico, qui nullo legi-

timo titulo decimas decinet, ut illas possit, ipso loci Episcopo assente, conferre in usum monachorum & servorum Dei: cum enim translatio decimarum alienationem quamdam sapiat rei Ecclesiasticæ ab una Ecclesia in aliam, simplex donatio non sufficit, sed & consensus Episcopi exigitur, jam dictis jurib. Unde secus est, ubi decimæ à laico propriæ Ecclesiæ conferuntur, quæ specie nullo assensu Episcopi opus est, cum hoc casu nulla alienatio sit, sed potius restitutio decimarum Ananias in cap. Prohibemus 10, in fine h. t.

Quoad compromissum, cum jure permillum sit, de causa decimali compromitti posse in arbitros, d. c. Cum Apostolica & ibi notant. Butr. Ananias, Imola & Panorm. rectè sequitur & ex sententia arbitratorum decimas uni litigantium adjudicari, & alteri adimi posse, sive totas sive pro parte: alioquin frustra de decimis compromitteretur. Et quamvis d. c. Cum Apostolica meminerit duorum arbitratorum, nihilominus & à jure admissum est, ut etiam plures vel unus tantum arbiter in causa decimarum assumi possit, c. 1, De arbit. dummodò arbitri Clerici sint, non laici. Ut enim laicus in causa spiritali prohibetur esse judex, c. 2, De judic. ita & arbiter, c. Constringit 8, eod. tit. nisi fortè laicus simul cum Clerico assumere- tur ex auctoritate judicis Ecclesiastici, cap. Per tuas 9, d. 1. De arbitris.

In quo tamen illud quæsitum fuit, An in compromisso decimarum, sive alterius rei Ecclesiasticæ, quæ in alienando certas solemnitates juris requirit (de quibus in summa causa xii. qu. 2, & apud Nayar. in Comment. De alienat. rerum Ecclesiast. & in